

ורבי שמעון פוטר את הבכורים מן הביעור, [בהמשך הסוגיא מתבאר טעמו].

ואילו את החילוקים הבאים בין מעשר ובכורים לתרומה:

הרי אלו במעשר ובכורים, מה שאין כן בתרומה.

א. אסור לבער מהן מן המעשר והבכורים [להשתמש בהן להדלקה] אפילו בטומאה של המעשר והבכורים, (14) [ורבי שמעון מתיר]; מה שאין כן בתרומה, שטומאתה מתירתה בהבערה.

שהתרומה נאכלת אפילו בגבולין; אינה טעונה וידוי, (12) מותרת לאונן; ואינה חייבת בביעור. (13)

ב. והאוכלן למעשר ובכורים בטומאת עצמן עג-ב

בביעור. וכוונת המשנה כאן היא לומר: בתרומה אין צריך רק ליתנה לכהן והכהן יכול לשומרה כל זמן שירצה, אבל מעשר שני ובכורים צריך לבערם מן העולם בכל מקום שהן.

וביאור דבריהם, הוא על פי מה שנזכר לעיל בהערה בשם הרמב"ם, שהמעשר שני אף לאחר שקיים מצותו והעלהו לירושלים צריך לבערו מן העולם כשיגיע זמן הביעור, ואילו התרומה אחר שקיים מצותה אין הכהן צריך לבערה מן העולם, וזה הוא החילוק ביניהם.

אבל לשיטת רש"י [הובא בהערה לעיל] שאף במעשר שני, אין מצות הביעור אלא לקיים מצותו ולהעלותו לירושלים, נמצא שאין חילוק זה בין תרומה למעשר שני. ולדעת רש"י החילוק הוא באופן שלא העלהו לירושלים ולא נתנה לכהן, שהמעשר שני מתבער בכל מקום שהוא, ואילו התרומה אינה מתבערת.

ובכל מה שהביאו התוספות בענין ביעור וידוי בתרומה, יש מקום עיון בלשון רש"י בסוטה לב א שהובא בהערה לעיל, שפירש ענין הביעור והידוי, ולא הזכיר תרומה ותרומת מעשר.

14. פירש רש"י: אסור להדליק מהן אם נטמאו שאין טומאתן מתירתן בהבערה, ולא אמרינן: אף על גב שלא ניתן מעשר אלא

ועוד] שהביעור הוא בשנה הרביעית [ובשנה השביעית] בערב פסח, וכמו שכתב רש"י בחומש [דברים כו יב] על הפסוק: כי תכלה לעשר: כשתגמור להפריש מעשרות של שנה השלישית, קבע זמן הביעור והידוי בערב הפסח של שנה הרביעית, שנאמר [דברים יד כח]: מקצה שלש שנים תוציא וגו', נאמר כאן מקץ וכו'; וראה רש"י בחומש על הפסוק מקצה שלש שנים, שכתב: בא ולימד, שאם השהה מעשרותיו של שנה ראשונה ושניה לשמיטה, שיבערם מן הבית בשלישית.

12. ראה בהערה הבאה.

13. א. התוספות הביאו מן המשנה בפרק בתרא דבכורים משנה י שבכלל הידוי שמתודה כלול גם התרומה, וכמו ששינונו: "וגם נתתיו" זו תרומה ותרומת מעשר, ומה שאמרו כאן שהתרומה אינה טעונה וידוי, הכוונה היא שאינה טעונה וידוי בפני עצמה אלא אגב מעשר; והראשונים הביאו כן בשם הירושלמי.

ועוד הביאו התוספות, מן המשנה בפרק בתרא דבכורים משנה ו: ערב יום טוב הראשון של פסח ושל רביעית ושל שביעית היה ביעור, כיצד היה הביעור, נותנין תרומה ותרומת מעשר לבעלים. הרי מבואר שאף התרומה חייבת

[טומאת החפץ ולא האדם] לוקה [ולרבי שמעון אינו לוקה].

מה שאין כן בתרומה, שאם אכלה בטומאת עצמה אינו לוקה, כי אינו אלא איסור עשה [ובהמשך הסוגיא מתבאר המקור לכל המבואר כאן] —

את כל החילוקים האלו — לא קתני התנא.

אלמא: תני, ושיר. וכשם ששייר בסיפא את אלו, כן שייר ברישא את הערל.

אמר מר:

ואסורין מעשר ובכורים לאונן, ורבי שמעון מתיר את הבכורים לאונן:

והוינן בה: מנא להו לחכמים שהבכורים אסורים לאונן? (1)

ומשנינן: מהא דכתיב "לא תוכל לאכול בשעריך [בגבולין] מעשר דגנך תירושך ויצהרך [זה מעשר שני] ובכורות בקרך,

אסורה בהדלקה, יש לפרש בתרומה טהורה, דאילו טמאה שריא.

ואולם יש בזה מקום עיון מלשון רש"י לעיל ד"ה והן נכסי כהן.

ב. מה שביאר רש"י לענין מעשר שני, דכוונת המשנה לומר: אפילו מעשר שני טמא אסור בהדלקה וכל שכן טהור, ומבואר שמעשר שני אסור בהדלקה כשהוא טהור, אינו מוסכם. וראה בפירושו הר"ש על המשנה בשביעית הנזכרת באות א, שמעשר שני טהור מותר בהדלקה, ומעשר שני טמא בלבד הוא שאסור בהדלקה, וכתב בישרש יעקב, שכן משמע קצת גם בלשון הרמב"ם [מעשר שני ג ב]; וכן דקדק בישרש יעקב מדברי התוספות לקמן עד א, ד"ה מנין וד"ה ליקח; ורבינו עקיבא איגר בתוספותיו שם, כתב על הר"ש שלא מצא גילוי כדבריו בש"ס ופוסקים, והביא דברי רש"י בסוגיין.

ולדברי רש"י מתפרש לשון המשנה בשביעית: שביעית ניתנה לאכילה וכו' וכן במעשר שני, כפשוטו, והר"ש לפי שיטתו ביאר באופן אחר.

1. אבל מעשר שני נאמר בו בהדיא: לא אכלתי באני ממנו.

לאכילה ושתיה וסיכה כדכתיב [גבי מעשר שני] "ואכלת", הני מילי טהור, אבל היכי דנטמא דלא חזי לאכילה ידליק בו, אלא אסור לבער בטומאה.

א. מה שכתב רש"י: ולא אמרינן, אף שפשטות לשונו משמע שאינו מדבר אלא על מעשר שני ולא על הבכורים; הרי שמלשון רש"י שכתב: שאין טומאתן מתירתן להבערה, ולגבי תרומה כתב גם כן: שטומאתה מתירתה בהבערה, משמע שאף בתרומה ובכורים, כשהם טהורים אסורים הם, אלא שהבכורים אסורים אחר טומאתם כלפני טומאתם, ואילו התרומה הותרה על ידי טומאה [וראה לשון המאירי: וכן מעשר ובכורים אסור לבער מהן בטומאה, רצה לומר, להדליק מהן אם נטמאו, שאין טומאתם מתירתם להדלקה, וכשם שבטהור אסור, שהרי לא ניתן אלא לאכילה ולשתיה וסיכה].

ומקור איסור הדלקה בתרומה טהורה ובבכורים, הוא מן המשנה בשביעית פרק ח משנה ב: שביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה לאכול דבר שדרכו לאכול וכו' וכן בתרומה ובמעשר שני, קל מהם שביעית שניתנה להדלקת הנר; וכתב שם הר"ש: משמע דתרומה

ותרומת ירך".

ואמר מר: "תרומת ירך" — אלו בכורים, שנאמר בהן "ולקח הכהן הטנא מידך".⁽²⁾

ומכיון שאיתקש ביכורים למעשר בפסוק זה, הרי אתה למד: מה מעשר אסור לאונן, וכמו שנאמר "לא אכלתי באני ממנו", אף בכורים אסור לאונן.

ורבי שמעון, המתיר את הבכורים לאונן, טעמו הוא משום ד"תרומה" קרינהו רחמנא לבכורים, וכמו שאמר: ותרומת ירך.

מה תרומה מותרת לאונן, וכמבואר בסוגיא לעיל, "זרות אמרתי לך ולא אנינות", אף בכורים מותרים לאונן.⁽³⁾

אמר מר: וחייבין מעשר ובכורים בביעור. ורבי שמעון פוטר את הבכורים מן הביעור:

ומפרשת הגמרא את טעם מחלוקתם:

מר — תנא קמא — מקיש בכורים למעשר.

והמעשר טעון ביעור, וכמו שנאמר בביעור מעשר, "כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר".

ואומר בוידוי בשעת ביעור המעשר "בערתי הקדש מן הבית" — זה מעשר שני ונטע רבעי.

וכשיטתו לגבי אונן.

ומר — רבי שמעון — לא מקיש בכורים למעשר שני, הואיל והבכורים "תרומה קרייה רחמנא" [תוספות], והתרומה אינה טעונה ביעור —

וכשיטתו לגבי אונן.

אמר מר: ואסור לבער מהן, מן המעשר והבכורים, בטומאה, והאוכלן בטומאת עצמן לוקה:

ומפרשינן: מנלן?

דתניא: רבי שמעון אומר: מאחר שבוידוי מעשר שני אומר המתודה: "לא בערתי ממנו" [לא בערתי אותו באש ולא הדלקתי בו] בטמא, מונח בדבריו: לא רק שלא בערתי ממנו בטהור, אלא השתמשתי בו לאכילה שתיה וסיכה בלבד, אלא אף בטמא, כשהייתי מנוע מלאוכלו, אף אז לא בערתי ממנו —

והרי לשון "בטמא" כולל: בין שאני הייתי טמא, והוא המעשר שני טהור.

ובין כשאני טהור, והוא — המעשר שני טמא —

לא השתמשתי בו בטומאה.

אם כן אני למד מוידויו, שבאופנים אלו מנוע היה מלאכול את המעשר שני.

"חומה", רש"י.

3. וחכמים סבירא להו: אף על גב שהבכורים נקראו תרומה, מכל מקום לענין החומרות שיש במעשר יותר מבתרומה, הוקשו הבכורים למעשר, ריטב"א.

2. ללמד הוא בא, שהאוכל בכורים מחוץ לחומת ירושלים הרי הוא עובר בלאו, שלא שמענו אלא עשה להביאו לעזרה ממאמר הכתוב גבי בכורים: ושמת בטנא והלכת אל המקום. ואין אתה יכול לפרש מקרא זה על תרומה ממש, שהרי תרומה קדשי הגבול היא, ואינה צריכה

ואולם היכא מוזהר על אכילתו בטמא איני יודע לאו מפורש לזה, [נסיוס הברייתא: לכך אמר הכתוב: לא תוכל לאכול בשעריך].

וקודם סיום העתקת הברייתא המפרשת את מקור לאו זה, מקשה הגמרא עליה, משום דקסלקא דעתין, הכי קאמר רבי שמעון: אף "כשאני טמא והוא טהור" איני יודע היכן מוזהר על אכילתו, ולפיכך תמהינן:

והרי איסור אכילת מעשר שני בטומאת הגוף של האוכל בהדיא בתיב ביה!

שנאמר: **נפש אשר תגע בו, וטמאה עד הערב, ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים.**

ופסוק זה, על מעשר שני נאמר, שהרי התיר אותו לטבול יום [וכמו שאמר: כי אם רחץ בשרו במים], שאינו מותר בקדשים ובתרומה? (4)

אלא, הכי קמיבעיא ליה לרבי שמעון בברייתא.

כלומר: לא על "כשאני טמא והוא טהור" אמר רבי שמעון: איני יודע היכא מוזהר על אכילתו.

אלא **טומאת עצמו** של המעשר שני — מניין?

כלומר: על "כשאני טהור והוא טמא" הוא שאמר רבי שמעון איני יודע היכא מוזהר על אכילתו.

וכאן שבה הגמרא לסיים הברייתא, המפרשת

את מקור הלאו לאכילת מעשר שני בטומאת עצמו:

תלמוד לומר במעשר שני: **לא תוכל לאכול "בשעריך" מעשר דגנך תירושך ויצהרך.**

ולחלן — גבי פסולי המוקדשין לאחר פדיונם — הוא אומר: "בשעריך" תאכלנו הטמא והטהור יחדיו כצבי וכאיל.

ותנא דבי רבי ישמעאל, מלמד הכתוב שאפילו טמא וטהור אוכלין את פסולי המוקדשין שנפדו על שולחן אחד, במקרה אחת, ואינן חוששין!

שאינן חושש הטהור לטומאה שנטמאו האוכלין על ידי מגע הטמא, שאף כשנטמאו הם נאכלים.

וקאמר רחמנא [ולמדך הכתוב] בפסוק "לא תוכל לאכול":

החיא, דאמרי לך התם "בשעריך תאכלנו", טומאת עצמן שהתירתי לך בפסולי המוקדשין —

הכא, במעשר שני — לא תיכול [אל תאכל]!

נמצאת למד מברייתא זו:

א. מעשר שני אינו מתבער בטומאת עצמו, ואם כן הוא הדין בכורים שהרי הוקשו למעשר לדעת תנא קמא, [ואילו לרבי שמעון המשוה את דין הבכורים לתרומה לכל דבר, הרי הבכורים מתבערים בטומאת עצמן כשם שהתרומה מתבערת, רש"י בעמוד א].

4. ראה הוכחת הגמרא לקמן עד ב, שפסוק זה על מעשר שני הוא מדבר.

קודש, החמור מן המעשר — לא כל שכן
שיהא אסור.

ומקשינן: **אי הכי**, שאתה דן כזה קל וחומר,
איך אתה ממעט את התרומה שהיא מתבערת
בטומאה?

והרי תרומה נמי, קל וחומר הוא שתהא
אסורה, כי אף התרומה חמורה היא מן
המעשר?!

ומשנינן: **הא כתיב** במעשר שני "לא בערתי
ממנו בטמא".

ועל כרחך, למעט את התרומה בא הכתוב.

והוינן בה: **ומה ראית** למעט את התרומה
ולא את הקודש? והרי שניהם חמורים הם
מן המעשר?!

ומשנינן: **מסתברא**, שקודש לא ממעטינא
אלא תרומה, שכן חמור הקודש מן התרומה
בחומרות הללו, שסימנן: **פנקעב"ם** —

פ הקודש נאסר משום פגול, ולא התרומה.

נ הקודש נאסר משום נותר, ולא התרומה.

ק הקודש קרוי "קרבן" להביאו לפנים
לעזרה, ואין התרומה קרויה קרבן.

ב. האוכל מעשר שני בטומאת עצמו הרי
הוא לוקה, והוא הדין לבכורים לדעת תנא
קמא וראילו לדעת רבי שמעון אינו לוקה,
כשם שאינו לוקה בתרומה, רש"י שם].

אמר מר: אסור לבער מהן בטומאה, **מה
שאינ כן בתרומה:**

מנא לן שטומאה מתירה בהבערה את
התרומה? (5)

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: משום
דאמר קרא גבי מעשר שני: **לא בערתי
"ממנו" בטמא.**

ממנו [ממעשר שני], **אי אתה מבעיר
בטומאת עצמו.**

אבל אתה מבעיר שמן של תרומה שנטמא.

ומקשינן: **ואימא:** לא למעט את התרומה בא
הכתוב, אלא: **ממנו אי אתה מבעיר, אבל
אתה מבעיר שמן של קודש** — כגון שמן
של מנחות — **שנטמא.**

ומיישבת הגמרא את הקושיא בדרך תמיהה:

וכי **לאו קל וחומר הוא**, שיהא הקודש הטמא
אסור בהבערה?!

ומה מעשר שני, הקל מן הקודש, **אמרה** בו
תורה: "לא בערתי ממנו בטמא".

בהערה בעמוד א], ולדעת רש"י אין מקום
להקשות: מהיכי תיתי אסור להבעיר תרומה
בטומאה, שהרי ודאי צריכים אנו מקור ללמוד
שטומאתה מתירתה בהבערה, ובפרט שבמעשר
שני ובבכורים אין הטומאה מתירה בהבערה.
והתוספות שהקשו, סוברים, שנידון הגמרא
הוא, שתהא אסורה התרומה בהבערה מפני

5. בתוספות הקשו: מהיכי תיתי שיהא אסור
בתרומה להבעיר ממנה בטומאה? ותירצו, כי
הוה אימנא ללמוד מבכורים.

ואולם אין קושייתם אלא משום שאין הם
מפרשים דין זה כרש"י, כי לדעת רש"י כשהיתה
התרומה בטוהרתה אסור היה להבעיר בה, אלא
שטומאתה מתירתה [וכפי שנתבאר] שיטתו

תוספת חומש, אף בשעה שהתרומה מותרת לכהן.

ואילו מן הקודש, משעה שהותר לכהנים שוב אין בו לא קרבן מעילה ולא חומש [רש"י].

פ ואין לה לתרומה פדיון, ואילו בקודש מציינו פדיון כשעדיין לא נתקדש קדושת הגוף בכלי.

ז ואסורה התרומה לזרים, ואילו בקודש מציינו היתר אכילה לזרים בקדשים קלים.

וכיון שאף התרומה חמורה מן הקודש, שוב תיקשי: מה ראית למעט את הקודש ולא את התרומה!?

ומפרשינן: הנך חומרות שהקודש חמור מן התרומה נפישן [מרוכות הן] מן החומרות שהתרומה חמורה מן הקודש.

ואיבעית אימא: חומרת כרת שיש בקודש

ע הנהנה מן הקודש בשוגג הרי הוא חייב קרבן מעילה, ואילו מן התרומה מוסיף חומש ואינו מביא קרבן.⁽⁶⁾

כ האוכל קודש בטומאת הגוף הרי הוא חייב כרת, ואילו האוכל מן התרומה חייב מיתה בידי שמים.

ס ואסור הקודש לאונן, ואילו התרומה מותרת לו.

ומקשינן: אדרבה, יש לנו לומר שתרומה לא ממעיטנא להתיר הבערתה בטומאה אלא את הקודש —

שכן חמורה התרומה מן הקודש בחומרות הללו, שסימנן: מהפ"ז —

מ האוכל תרומה בטומאת הגוף הרי זה חייב עליה מיתה בידי שמים, [רש"י], ואילו על אכילת קודש בטומאה הרי הוא חייב כרת.⁽⁷⁾

ח וחייב זר האוכל תרומה בשוגג, בתשלום

משום שיש בו כרת למי שאוכלו בטומאת הגוף ואילו על התרומה חייב מיתה בידי שמים, וכאן מחשיבה הגמרא את התרומה כחמורה מן הקודש, משום שיש בה מיתה בידי שמים למי שאוכלה בטומאת הגוף ואילו על הקודש חייב כרת!?

ולפיכך פירשו [דלא כרש"י בסוגייתנו]: השתא לא מן האוכלה בטומאת הגוף פריך, אלא מזר האוכלה, מה שאין כן בקודש, דבקודש יש שמותר לזרים כגון שלמים, ואפילו קדשים הנאכלים רק לכהנים ליכא מיתה בזר אלא אזהרה, ואפילו קודש דבר מעילה ליכא מיתה לרבנן דאמרי: הזיד במעילה באזהרה.

וברש"י שבת כד ב, כתב: מיתה בידי שמים לזר האוכלה או כהן טמא.

הטומאה [וכדעת התוספות עצמם לגבי מעשר שני, שהאיסור הוא רק בטומאה, וכפי שהובא בהערה לעיל], ולפיכך הקשו: מהיכתי תיתי לן לחדש דין זה.

6. ברש"י שבת כה א מבואר יותר: "ואף על גב שקודש הניתר לאכילת כהנים — בו אנו עוסקים ודנים להתיר לכהנים לבער אותו בטומאה — אין בהם מעילה, מכל מקום תורת מעילה שייכא ביה, אם קדשי קדשים הן יש בהן מעילה לפני זריקה לכל הנהנה מהן, ואם קדשים קלים הן, יש מעילה באימוריהן לאחר זריקת דמים, לאפוקי תרומה, דלית בה כלל".

7. בתוספות הקשו: איך אפשר שתחילה מחשיבה הגמרא את הקודש כחמור מן התרומה,

מדלא קתני ברישא גם את החילוקים הבאים בין תרומה ובכורים למעשר:

ונוהגין תרומה ובכורים אף בשאר שני טו-א שבוע [שנה שלישית וששית משנות השמיטה], שאין מעשר שני נוהג בהם. ואין להם לתרומה ובכורים פדיון —

מה שאין כן במעשר שני, שאינו נוהג בשנה שלישית וששית של שמיטה, ויש לו פדיון.

שמע מינה, כי התנא שייר. וכשם ששייר אלו, כן שייר אף את הערל.

תא שמע פשיטות לספק שנסתפקו בני הישיבה, האם הערל אסור במעשר שני:

דתניא: נשתיירו בו [במי שנימול] ציצין המעכבין את המילה, הרי זה אינו אוכל לא בתרומה שהערל אסור בה, ולא בפסח, ולא בקדשים, ולא במעשר.

מאי לאו "ולא במעשר" היינו מעשר דגן, דהיינו מעשר שני כי במעשר ראשון ובמעשר עני אין כל קדושה, ואין חידוש בדבר. הרי למדת שערל אסור במעשר.

ודחינן: לא כאשר פירשת "ולא במעשר" היינו מעשר שני.

אלא מעשר בהמה, שהערל אסור בה לאכול, כשאר כל הקדשים.

ותמהינן עלה: והרי מעשר בהמה היינו קדשים, וכבר שנינו "ולא בקדשים", ולמה צריך התנא להוסיף מעשר בהמה?

ותמהה הגמרא על התמיהה:

למי אוכלו בטומאת הגוף עדיפא מכל שאר החומרות שיש בתרומה.

אמר מר: ואוכלן בטומאת עצמן "לוקה" מה שאין כן בתרומה:

ומדייקת הגמרא: מילקא הוא דלא לקי האוכל תרומה בטומאת עצמה.

הא איסורא — איכא!

והוינן בה: מנלן איסור אכילת תרומה בטומאת עצמה?

ומפרשינן: כי אמר קרא גבי פסולי המוקדשין שנפדו "בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו".

מלמד הכתוב שאין חושש הטהור לטומאה שנטמאו על ידי הטמא.

ומשמע מלשון הכתוב "תאכלנו", שהוא בא למעט, ולומר: דוקא לזה תאכלנו, ולא לאחר!

ובא הכתוב למעט את התרומה.

ולאו הבא מכלל עשה, גדרו הוא איסור עשה, ואין לוקין עליו.

כאן שבה הגמרא לבעיה שנסתפקו בני הישיבה לעיל, אם ערל מותר במעשר שני; ולהוכחה שהובאה — לאיסור הערל במעשר — מן הרישא שלא נכתב הערל בין הדברים שיש בתרומה ובכורים מה שאין במעשר; ולדחייה שדחתה הגמרא, כי "תנא ושייר" כשם ששיר בסיפא:

אמר רב אשי להוסיף על דחיית הגמרא: מרישא עצמה נמי שמעת מינה, דתנא ושייר.